

BANKALARDA AÇILAN ALTIN DEPO HESABINDAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLME ESASLARI

*PRINCIPLES OF THE TAXATION OF
INCOME DERIVED FROM GOLD DEPOSIT
ACCOUNTS OPENED AT BANKS*

Mete AKÇAKIN^(*)

ÖZ

Kıymetli madenler arasında tarih boyunca en istikrarlı ve en çok tercih edilen yatırım ve değişim aracı olan altının ülkemizdeki talebi, yüksek getirisi nedeniyle son yıllarda artan bir seyir izlemektedir. Söz konusu talep artışı da, finansal piyasalarda altın arzı ve yatırımı şeklinde yeni yöntemler bulunmasına sebep olmuştur. Bu yeni yöntemlerden en çok dikkat çeken ve tercih edileni ise, bankaların yürürlüğe koyduğu altın depo hesabıdır. Altın depo hesabı bankaların müşterilerine sunduğu bir çeşit vadeli veya vadesiz mevduat hesabı çeşididir. Buna göre bankalar, müşterilerinden topladıkları altın karşılığında onlar adına açtıkları hesapta altınları hem fiziken hem de kayden izlemekte, bunun karşılığında kendilerine, altınları fiziken saklama ve müşterilerinin istedikleri anda paraya çevirme hizmeti vermekte ya da vadesine göre altın bazında faiz ödemesi yapmaktadırlar. Bankaların müşterilerine hem altın depo hesabında yer alan altın miktarına bağlı olarak faiz ödemesi yapması, hem de altın alım satımı işlemi yapması nedeniyle bu işlemler, verginin konusuna girmektedir.

Anahtar Kelimeler: Altın hesabı, altın depo hesabı, bankalar aracılığıyla altın alım satımı işlemi, altın hesabından elde edilen gelirlerin vergilendirmesi

ABSTRACT

Demand for gold, which has been historically the most stable and preferred investment and exchange instrument, has been rising in recent years due to its high yield. The increase in demand creates new ways of supply and investment of gold in financial markets. The most noteworthy and

^(*) Vergi Müfettişi

preferable one of these new methods is gold account opened at banks. These are kind of demand deposit and savings accounts. Banks provide service of physical protection and instant exchange of gold that has been deposited in their banks, and sometimes pay interest in return for gold savings accounts depending on their maturity. Because banks pay interest to their customers depending on the amount of gold deposited, and purchase and sell gold, such transactions are subject to taxation.

Keywords: Gold account, gold deposit savings account, buy and sell gold through banks, taxation of income derived from a gold account

1- GİRİŞ

Altın depo hesabı, bankaların müşterilerine sunduğu altın saklama ve saklanan altınlar üzerinden alım satım ve faiz geliri elde etmesini sağlama işlemidir. Buna göre bankalar müşterilerine, altın üzerinden vadeli veya vadesiz mevduat hesabı açmakta ve müşteriler de bu hesap üzerinden altın işlemlerini yapmaktadırlar. Bankalar altın ile ilgili faaliyetlerini, altın depo hesapları adı altında gerçekleştirmektedirler.

Altın depo hesabının tercih edilme sebepleri arasında; altın depo hesabı sayesinde altının grama-jının az olması veya düşük ayarlı, eski tarihli olması gibi durumlarla karşılaşılması, işçilik maliyeti ödenmemesi, çalınma ve kaybedilme riski olmadan, altın depo hesabında güvenle altın biriktirilebilmesi, 1 grama karşılık gelen tutarlardan başlayan alım satım yapılmasına imkan sağlaması, altın depo hesabına, altın piyasasının kapanması gibi bir durumla karşılaşmaksızın günün her saati bankaların internet şubelerinden ya da telefon bankacılığından ulaşarak ve paraya çevrilebilmesi sayılabilir.

Banka müşterilerinin altın depo hesabı üzerinden yaptıkları işlemler verginin konusuna girmekte olup; bankalarda açılan altın depo hesaplarının işleyişi, banka müşterilerinin vadeli-vadesiz altın depo hesaplarından elde ettikleri alım-satım ve faiz gelirlerinin vergilendirilmesi ile yeni bir ticaret yöntemi olan bankalardaki altın depo hesabı üzerinden banka havalesi yoluyla altın satışından elde edilen kazançların vergilendirilmesi konusuna, makalenin ilerleyen bölümlerinde yer verilmiştir.

2- BANKALARDA AÇILAN ALTIN DEPO HESABININ İŞLEYİŞİ

Bir önceki yüzyıla kadar gerek para birimi gerekse yatırım ve tasarruf aracı olarak kullanılan altın, son dönemlerde bankaların da ilgi alanına girmiş bulunmaktadır. Buna göre bankalar, altın ile ilgili faaliyetlerini, genel olarak, vadeli ve vadesiz altın depo hesapları şeklinde tutmaktadırlar. Bankalar bu kapsamda vadesiz altın depo hesabı ve vadeli altın depo hesabı yanında, altına katılma hesabı, altın biriktiren hesap, altına endeksli menkul kıymet yatırım fonu katılma belgeleri, altın havalesi, altın kredileri, altın teminatlı ihtiyaç kredisi, altına endeksli finansman gibi adlarla da altın depo hesapları açmaktadırlar. Bu hesap adlarından da anlaşılacağı üzere bankalar, altını bir para gibi kabul edip, vadeli altın depo hesabı açabilmekte ve altın sahibine vade sonunda belli bir faiz ödemektedir. Bu durum ise, bankaları kuyumculardan daha avantajlı hale getirmektedir.¹

¹ Doç. Dr. Ersan Öz , Ayşin Fidan, Türkiye’de Altın Bankacılığı Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi, Maliye Dergisi, Sayı 164, Ocak-Haziran 2013, s. 120

Bu kapsamdaki vadeli veya vadesiz altın depo hesapları, müşterilerin altın teslimi karşılığında bankalar tarafından açılmaktadır. Bankalara teslim edilecek altınların en az %99,50 saflıktaki işlenmemiş altın veya %99,50'den daha düşük saflıkta, gerek bir işçilik uygulanarak ziynet eşyası haline dönüştürülmüş, gerekse içine başkaca madde katılarak ya da katılmaksızın yapılmış olan işlenmiş altın veyahut basılı altın olması gerekmektedir. Teslim edilen altınlar, has (1000 ayar karşılığı) altın miktarı esas alınarak dönüşüm işlemi yapılmakta ve müşterilere söz konusu has altın miktarı ile vadeli işlemlerde faiz oranını ve diğer şartları gösteren hesap cüzdanı verilmektedir. Dolayısıyla bankaların müşterilerine verdikleri hesap cüzdanında Türk Lirası veya döviz cinsinden herhangi bir para birimi yazmamaktadır.

Bankalar, vadesiz altın depo hesabı açtıran müşterilerine herhangi bir faiz ödemesinde bulunmamaktadırlar. Vadesiz altın depo hesabı açtıran müşterinin dilediği gün, hesabındaki altınların o günkü fiyatının karşılığı Türk Lirası veya döviz isteme hakkı bulunmaktadır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara ilişkin 2008-32/35 no'lu tebliğ²in 7. maddesine göre; bu durumdaki dileyen müşteri altınının Türk Lirası veya döviz cinsinden sonraki karşılığını nakit olarak bankadan tahsil etmekte, dileyen müşteri ise bankada Türk Lirası veya döviz mevduat hesabı açtırarak altın karşılığı paranın bu hesaba aktarılmasını talep etmektedir.

Vadeli altın depo hesaplarında ise faiz ödemeleri altın olarak veya altının ödeme günündeki karşılığı Türk Lirası veya döviz cinsinden yapılabilir. Buna göre banka ile müşteri arasında varılacak anlaşmaya göre bankanın, altını ödeme günündeki değeri üzerinden müşterisinden satın alarak karşılığında müşteriye Türk Lirası veya döviz cinsinden ödeme de yapması mümkün bulunmaktadır. Konuya ilişkin olarak Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara ait 2008-32/35 no'lu tebliğin 6. maddesinde bu yönde açıklamalara yer verilmiştir.

Altın kredileri ise bankaların altın depo hesapları kapsamında teslim aldıkları altın karşılığında müşterilerine kullandırdıkları kredi şeklinde kendisini göstermektedir. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara ait 2008-32/35 no'lu tebliğin 5. maddesine göre altın kredisi hesaplarında belirlenen oranlar üzerinden tahakkuk ettirilecek kredi faizleri, altın olarak hesaplarda izlenmekte ve bu krediler, müşteriler tarafından bankalara altın teslim edilerek veya banka ile müşteri arasında varılacak anlaşmaya göre Türk Lirası veya döviz cinsinden ödeme yapılarak kapatılmaktadır.

Altın depo hesaplarından bir diğeri de altına endeksli menkul kıymet yatırım fonu katılma belgeleri hesapları olup; söz konusu hesap, hesap sahibinin fonlarını, altının fiyatında meydana gelen değişime endeksli olan menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinde değerlendirmelerine olanak sağlamaktadır.

Ayrıca bankaların altın depo hesaplarıyla saklama ve altın cinsinden vadeli-vadesiz işlem yapma hizmeti vermesiyle birlikte yeni bir ticaret yöntemi ortaya çıkmış olup; buna göre bankaların müşterilerinden teslim alarak piyasaya arz ettikleri altınların, altın ticareti yapanlar tarafından satın alınması ve bankalardaki altın hesabı üzerinden banka havalesi yoluyla söz konusu altınların satışı yapılmaya başlanmıştır. Buna göre altın ticaretiyle iştigal eden müşteriler, bankalardan satın aldıkları altınları bu bankalardaki altın depo hesaplarına intikal ettirmekte; çek, kredi kartı gibi ödeme araçları ile müşte-

² 29.05.2008 tarih ve 26890 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

riler tarafından satılan altınların söz konusu müşterilerin hesabından, altınları satın alan kişilerin aynı bankalarda bulunan altın depo hesaplarına banka havalesi yoluyla aktarmak suretiyle kazanç elde etmektedirler.

Bu noktada, bankaların müşterilerinden teslim aldıkları ve saf altın haline getirdikleri altınları müşterileri adına saklama mecburiyetlerinin bulunduğunu da belirtmek gerekmektedir.

3- ALTIN DEPO HESABINDAN ELDE EDİLEN GELİRLERİN VERGİLENDİRİLME ESASLARI

3.1- Vadesiz Altın Depo Hesabından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Vadesiz altın depo hesabına altın teslimi yapan müşterilere bankalar tarafından herhangi bir faiz ödemesinde bulunulmamaktadır. Buna göre müşteriler altın hesabı açtırdıkları günün değerine kıyasla altın hesabından çekim yaptıkları anda bu işlemde kazanç elde edebilecekleri gibi zarar da elde edebilmektedir. Neticede müşteriler vadesiz altın depo hesaplarından altının bankada hesabın açıldığı tarih ile hesabın kapatıldığı tarih arasındaki değer artışları nedeniyle kazanç ya da zarar elde edebilmektedirler. Müşterilerin elde ettikleri bu kazanç (ya da zarar) 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu açısından herhangi bir gelir unsuru arasında yer almamaktadır. Vadesiz altın depo hesaplarından elde edilen bu tür gelirlerin Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesinde tanımlanan değer artışı kazancı kapsamına girdiğine ilişkin görüşler mevcut olmakla birlikte, söz konusu Kanun maddesinde değer artışı kazancına giren gelir unsurları bentler halinde tahdidi olarak sayıldığından ve vadesiz altın depo hesabı tanımına giren bir gelir unsuruna bu bentlerde yer verilmediğinden, bu gelir türüne göre vergilendirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla vadesiz altın depo hesaplarından elde edilen gelir, Gelir Vergisi Kanunu'na göre herhangi bir gelir unsuruna dahil olmaması nedeniyle, gelir vergisine tabi tutulmamaktadır ve para birimlerine bağlı olarak açılan vadesiz hesaplarda olduğu gibi vadesiz olarak açılan altın depo hesaplarından herhangi bir gelir vergisi tevkifatı da söz konusu olmamaktadır.

3.2- Vadeli Altın Depo Hesabından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin 1. fıkrasına göre sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratların menkul sermaye iradı olduğu hüküm altına alınmıştır. Vadeli altın depo hesaplarından elde edilen faiz gelirleri, Kanun maddesindeki tanıma göre para ile temsil edilebilen sermaye (altın hesabı) karşılığında ödendiğinden, menkul sermaye iradı sayılmaktadır. Dolayısıyla, vadeli altın depo hesabı açılmak suretiyle bankalara teslim edilen altın karşılığında müşterilerin elde ettikleri faiz gelirlerinin menkul sermaye iradı kapsamında gelir vergisine tabi tutulması gerekmektedir. Bu tür gelirler menkul sermaye iradı olmakla birlikte, Kanun maddesinde bentler halinde sayılan menkul sermaye iratlarından hangisinin kapsamına girdiği, vergilendirilme yöntemi açısından önem kazanmaktadır.

Vadeli altın depo hesaplarından elde edilen faiz gelirlerini mevduat faizi olarak nitelendirmek gerektiğine ilişkin görüşler mevcut olmakla birlikte, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin 7. bendine göre; bankalara, bankalara, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizlerin ve bunlar dışında kalan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekilde ve ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağla-

dıkları gelirler ve menfaatler ile bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'na göre kurulan aracı kurumlar arasındaki para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler "mevduat faizi" olarak sayılmıştır. Bu açıdan bakıldığında müşterilerin vadeli altın depo hesaplarından elde ettikleri faiz gelirini vadeli veya vadesiz paralara ödenen faiz olarak kabul etmek mümkün bulunmamaktadır. Dolayısıyla vadeli altın depo hesaplarından elde edilen faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin 7. bendi kapsamındaki menkul sermaye iradının tanımına girmemektedir. Bu durumda banka müşterilerinin altın depo hesaplarından elde ettikleri faiz geliri, genel tanım uyarınca menkul sermaye iradı olmakla birlikte, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinde bentler halinde sayılanların içinde yer almamaktadır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinin 1 numaralı bendinde, bankaların; alım satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ile diğer sermaye piyasası araçlarının alış ve satış bedelleri arasındaki fark; alımına aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının itfası halinde alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark; menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri ve herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getiriler ile aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan gelirler üzerinden %15 oranında vergi tevkifatı yapacakları hüküm altına alınmıştır. Ayrıca aynı Kanun maddesinin 13 numaralı bendinde; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte kıymetli madeni alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin "diğer sermaye piyasası aracı" addolunacağı belirtilmiştir. Bu durumda bankaların, bu tür gelirlerin elde edilmesini sağlamaları dolayısıyla Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi kapsamında tevkifat yapma yükümlülükleri bulunmakta olup; yürürlükteki tevkifat oranı, vadeye göre değişmeyen ve sabit bir oran olan %15'tir.

Buna göre Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi gereğince tevkifata tabi tutulan bu tür gelirler için gelir vergisi beyannamesi verilmemekte, başka gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmemektedir. Dolayısıyla vadeli altın depo hesaplarından elde edilen faiz gelirleri üzerinden yapılan tevkifat, nihai vergi olmaktadır.

3.3- Altına Endeksli Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Gelir Vergisi Kanunu'nun mükerrer 80. maddesinin 1 numaralı bendine göre, ivazsız olarak iktisap edilenler ile tam mükellef kurumlara ait olan ve iki yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri dışında kalan menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar, değer artış kazancı olarak gelir vergisine tabi olmaktadır. Buna göre menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler de değer artış kazancı kapsamına girmektedir. Bu noktada menkul kıymet yatırım fonlarının hangi değere endekslediğinin bir önemi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, altının değerine bağlı olarak alış-satış fiyatı ve değeri belirlenen altına endeksli menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler de bu gelir türüne girmektedir. Altına endeksli menkul kıymet yatırım fonlarından bankalar aracılığıyla elde edilen alım-satım ve kar payı gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesinin 8. bendi uyarınca %10 oranında tevkifata tabidir. Buna göre Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesi gereğince tevkifata tabi tutulan bu tür

gelirler için gelir vergisi beyannamesi verilmemekte, başka gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmemektedir. Dolayısıyla altına endeksli menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen gelirler üzerinden yapılan tevkifat, nihai vergi olmaktadır.

3.4- Bankalardaki Altın Depo Hesabından Banka Havalesi Yoluyla Altın Satışından Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi

Altın ticaretiyle iştigal eden mükelleflerin, bankalardan satın aldıkları altınları bu bankalardaki altın depo hesaplarına intikal ettirerek çek, kredi kartı gibi ödeme araçları ile sattıkları altınları satın alan kişilerin aynı bankalarda bulunan altın depo hesaplarına banka havalesi yoluyla aktarmak şeklinde elde ettikleri kazançlar, Gelir Vergisi Kanunu'nun 37. maddesinde tanımlanan ticari kazanç kapsamında vergilendirilmesi gereken kazançlar arasındadır. Bu durumda söz konusu mükelleflerin; altın ticaretinden dolayı elde ettikleri kazançlarla birlikte, bankalardan satın aldıkları altınları altın depo hesaplarına aktarmak ve fiziken teslim etmeksizin sattıkları bu altınları kendi altın depo hesaplarından müşterilerinin altın depo hesaplarına havale etmek suretiyle elde ettikleri kazançları da "ticari kazanç" olarak beyan etmeleri gerekmektedir.

Söz konusu mükelleflerin bankalardan satın aldıkları altınlar için bankalar tarafından düzenlenen dekontları alış belgesi olarak dikkate alıp, maliyet bedeliyle muhasebe kayıtlarında izlemeleri gerekmektedir. Ayrıca 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17. maddesinin 4-g bendine göre altın teslimleri katma değer vergisinden istisna olduğu için, söz konusu bankalardan satın alma (ve altınların müşterilere satılması halinde satma) kapsamındaki teslimlerde KDV hesaplanmaması gerekmektedir. Altınların müşterilerin hesaplarına havale yoluyla satışının yapılması halinde satışın yapıldığı tarih itibarıyla, duruma göre, düzenlenmesi gereken fatura ya da benzeri belgelerle de belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu durumda, altınlar banka havalesi yoluyla satıldığından ve fiziken bir teslim olmadığından, altın satışını yapan mükellefin sevk irsaliyesi düzenlemesine gerek bulunmamaktadır. Konuyla ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığı - Muğla Vergi Dairesi Başkanlığı'nın verdiği özelge³ de bu yöndedir.

4- SONUÇ

Altına olan talep, her zaman olduğu gibi, son yıllarda da artan bir seyir izlemektedir. Altının artan oranda talep görmesi, bankaların da altın depo hesapları ile altın piyasasına girmesine sebep olmuştur. Banka müşterilerinin altın depo hesaplarından elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesi ise, hesapların vadeli veya vadesiz olmasına veyahut bunun ticari saiklerle yapılıp yapılmamasına göre farklılık arz etmektedir. Müşterilerin vadesiz altın depo hesaplarından altının bankada hesabın açıldığı tarih ile hesabın kapatıldığı tarih arasındaki değer artışları nedeniyle elde ettikleri kazançlar tasarrufların değerinin korunması amacıyla bankalarda değerlendirilmesi neticesinde ortaya çıktığından gelir vergisine tabi değildir. Vadeli altın depo hesaplarında ise, vade sonunda altın cinsinden elde edilen faiz gelirleri Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67. maddesine göre %15 oranında tevkifata tabi olup; bankalar tarafından yapılan tevkifat bu gelirler için nihai vergi olmakta ve tutarın ne olursa olsun beyan edilmemektedir.

³ Gelir İdaresi Başkanlığı – Muğla Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 08.04.2014 Tarih ve 96620903-130[17/4-g-2013/21]-33 Sayılı özelgesi

Getirisi altın fiyatında meydana gelen değişime paralel olarak belirlenen menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin vergilendirilmesi de yine aynı Kanunun geçici 67. maddesine göre % 10 oranında tevkifat yönetimiyle olup, bu gelirler için de beyanname verilmesine veya başka gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde bu gelirlerin beyannameye dahil edilmesine gerek bulunmamaktadır. Altın ticaretiyle iştigal eden mükelleflerin, bankalardan satın aldıkları altınları bu bankalardaki altın depo hesapları aracılığıyla satmaları neticesinde elde ettikleri kazanç ise altın ticaretinin bir cüz'ü olarak ticari kazanç kapsamında vergilendirilmesi gereken bir kazanç türüdür.

Söz konusu kazançların vergilendirilmesiyle ilgili ayrıntılı bilgilere makalenin yukarıdaki bölümlerinde yer verilmiştir.

KAYNAKÇA

- ÖZ E., FİDAN A., (Ocak-Haziran 2013). Türkiye'de Altın Bankacılığı Faaliyetleri ve Vergilendirilmesi, Maliye Dergisi, Sayı 164, s. 120
- T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı – Muğla Vergi Dairesi Başkanlığı'nın 08.04.2014 Tarih ve 96620903-130[17/4-g-2013/21]-33 Sayılı Özelgesi
- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karara İlişkin 2008-32/35 No'lu Tebliğ